

תשובות על האנקיטה

מסבת מחלתי לא השתתפתי בישיבות הראשונות של " האספה המיסדת" ומסבה זו גם לא יכולתי למסר את האנקיטה שלי בזמנה, והיא לא נכנסה בסכום האנקיטות שהיה על אחת מישיבות האספה המיסדת, והסכום הראה את מהלך מחשבות חברי הקבוצה באופן כללי. אני בכל זאת החלטתי להביע את רעיוני והשקפותי על הקבוצה כמו כל חבר שבקבוצתנו, ובכדי שלאנקיטה שלי לא רק יהיה ערך ארכיבי, אלא שהחברים ידעו גם השקפותי החלטתי לרשם אותה בספר החיים.

אני גם מוצא לנחויץ להעיר שמכיוון שהשאלות באנקיטה מסודרות באופן כזה שקשה לתת מענה על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אני החלטתי לענות על האנקיטה לא ע"פ השאלות כסדרן, אלא באופן כללי לבאר את רעיוני ובזה לתת תשובה על כל השאלות הדורשות תשובה.

השאלה הראשונה שהתחילה לנקר במוחי בו בזמן שהתחלתי להתעניין ולהתעמק בשאלת החיים בכלל ובשאלת מצב עמנו בפרט הייתה: "במה אנו בתור פרט יכול וצריך להביא תועלת בעולם הקיים ולעמנו בפרט". מצד אחד ראיתי ומצאתי שהדרך שעכשיו הולכים בה האנשים היא דרך לא נכונה. לא נכונה בזה שלא נותנת את האפשרות לכל פרט להתפתח כרצונו, דרך מלאה מכשולים ומעצורים, מלאה שקר, אי צדק ויושר על כל צעד ושעל, האיש התקיף מושל בחלש, העם התקיף מושל בחלש וכן הלאה. העם העברי שמצד אחד הכי חלש בגופו ומצד שני החזק ברוחו ובאמונתו בכוחותיו העצמיים, תמיד נדכה, נרדף על ידי העמים האחרים, מסבות שאינן תלויות בנו, מסבות שאולצו והכריחו אותנו באופן המוסרי לרדת. העמים הסובבים אותנו העמידו אותנו במצב של פרזיטים המתקיימים על חשבון זרים. וסוף כל סוף התעוררה בעמנו השאיפה והרצון להתרומם עוד הפעם ולעמוד על המדרגה הראויה לעם שיכול אחרי כל התלאות והצרות שסובל בהיותו מסבב בין קוצים וברקנים הדוקרים מכל צד ואינם נותנים להרים ראש, להזדקק ולתפס את המקום הראוי לו, לתפוס בין העמים.

ולכן בתור בן לעם הזה מצאתי לנחויץ ולנכון לבא לו לעזרה במובן זה. מצאתי גם שהעם העברי יכול רק להבריא בעת שיוצרו בתוכו אותם המעמדות שהם היסוד של קיום כל עם – מעמד הפועלים שהוא הצד היוצר.

ובכדי להשתחרר מאותה הפסיכולוגיה המקלקלת שהשתרשה בנו, אנו צריכים להתקרב לטבע, הטבע שהוא צה וזך, אין בו שקר ומרמה, אין בו מזימות ומחשבות רעות, ולטבע אנו מתקרבים על ידי עבודת האדמה. ומטעם זה באתי לידי הכרה שצריך אני להיות עובד אדמה. אחרי שבאתי לרעיון זה באתי גם לרעיון הקבוצה.

עכשיו אשתדל לבאר למה דווקא באתי לרעיון הקבוצה ומה הן מטרותיי ושאיפותיי בה. בכדי לעשות את ניתוח הפסיכולוגיה, בכדי להשליך את הפסולת ולהשאיר את הסולת שבמחשבותיי ולעמוד על דרך הנכונה – דרך ההגיון והשכל, לעמוד על הדרך שצריך בה ללכת כל בן אדם הבריא בגופו וברוחו שאחרי עשותי עלי אותם התקונים לבא לעמנו ולחברה ולהגיד: הנה הדרך הנכונה נלך בה, אני לוקח "מסשטב קטן" לדרכי הקשה אני מתקשר עם קבוץ אנשים הדומים לי בתכונותיהם הכלליות, מכיוון שגם הם יוצאי עמי, ובקבוץ הזה להתחנך ולחנך.

מהקבוץ הזה אני דורש עבודה חקלאית קולקטיבית וחיים קולקטיביים. אנוכי רוצה שנתחנך באופן כזה כמו שאין הבדל בקבוצה בין איש חלש במובן הפיזי ואיש חזק, כולם עובדים, כולם שווים בזכויותיהם, כך לא יכול להיות הבדל בין אנשים מפותחים יותר ע"פ טבעם, אנשים המבינים יותר את החיים, את דרישות החיים מאתנו ודרישותינו מהחיים, אין חלש ואין תקיף בכל המובנים. כולם שווים, כל הכוחות מתמזגים לכוח אחד פועל ויוצר חיים יפים, חיים נעלים ובזה להיות למופת לאחרים.

אנוכי קושר את שני המושגים עבודה חקלאית וחיים קולקטיביים ביחד, שאין מושג אחד מתקיים בלעדי השני, מפני שלפי דעתי כשנגשים בחיינו את שני המושגים האלה, רק באופן כזה אנו נשפר את חיינו ונתרומם מהאופק הצר הסובב אותנו. אין אני מוצא לנכון דעת רבים האומרים: שעבודה חקלאית היא רק אמצעי להגשים את מטרותנו - חיים קולקטיביים, לפי דעתי שני הדברים יחד, גם עבודה חקלאית

וחיים קולקטיביים הם מטרה אחת, והאמצעי הוא באיזה אופן לבוא לידי אותו הקבוץ שיוכל להגשים את מטרותינו אלו.

מכיוון שכבר צינתי שמטרת ושאיפת הקבוצה הם: עבודה חקלאית וחיים קולקטיביים, אנוכי מוצא שבנוגע לשני המושגים האלה הקבוצה לא התקדמה בהרבה במשך זמן קיומה. (א) בעבודה חקלאית. אע"פ שהגענו לידי מדרגה כזו שיוצרים אנו משק בארץ ישראל, הולכת ומתקיימת שאיפתנו: ליצר משק בארץ ישראל, אנוכי רואה שאצל הרבה מהחברים לפי שאנוכי מסתכל, אין עוד דעה ברורה, המתקשרים הם לעבודת האדמה לכל ימי חייהם? שזו היא מטרתם המוחלטת בחיים. אין אצלנו עוד המושג, שאנו צריכים להיות איכרים בארצנו. אין עוד אותה האהבה לטבע, לאדמה וצמחיה, לבהמות ולעופות הגדלות ומתפתחות, מקימות דור חדש לעינינו. אין אותה ההתמסרות הלבבית והנפשית, וגם בעבודה גופה אין אותו הרגש הקדוש ביחס לעבודה, אין התרוממות הרוח. לא ראיתי עוד עובדה שבעבודה שמתעסקים בה כמה חברים שיתקוף אותם איזה רגש שמביא להתרוממות הרוח, שדוחפת מגדילה את האינטנסיביות, ההתעמקות וההתעניינות בעבודה. (ב) בחיים הקולקטיביים. מסבה זו שהרכבת הקבוצה היא רב גונית, זאת אומרת אף ע"פ שבקבוצה אפשר למצוא סכום חברים הדומים זה לזה בהתפתחותם, אבל התכונות והאופים של כל אחד שונה. אין במציאות גרעין קטן שיהיה מחבר בדעותיו ובשאיפותיו, כל אחד חושב ורוצה לראות את חיי הקבוצה לפי מחשבתו הוא. הכניסו בקבוצה שלא בזמן לזונג: "חופש אישי" שלכל חבר יש הרשות לחשוב ולחיות לפי רצונו הוא, המושג המופרז הזה על החופש האישי מביא לידי תוצאות רעות שקשה לאחד את כל הכוחות האישיים לכוח אחד יוצר. בחברה שלנו צריכים אנו למצוא יחס חברתי, כל אחד יותר מדי התכווץ לתוכו, נכנס ונחבא בכלים ומציץ במבט אירוני על כל הסובב אותו. לא יצרנו את כוח המשיכה שצריך למשוך את כל החברים, עוד לא יצרנו את הטרדיציה של חיינו, אין כל החברים מרגישים ביחד את המומנטים הטרגיים, המומנטים המשמחים המרוממים את הנפש בקבוצה. החזק מושל בחלש, משתדל לרמסו להשפילו, אין השפעה הדדית, החבר המפותח יותר, חבר שיש לו השפעה לטובה

SH1

עמוד 53

על אחרים אינו משתדל לעשות זאת אלא להפך, הוא מתגנדר בזה על אחרים, נותן להרגיש לשני עד כמה הוא עומד במדרגה יותר נמוכה ממנו. נוצרה בקבוצתנו קבוצה קטנה שאקרא אותה בשם: "קבוצת הלועגים". הלועגים לכל דברי חבר וחבר, לועגים לא רק לדברים אלא גם למעשי ולמחשבות אותם החברים המשתדלים בכוחות עצמם להתפתח ושרוצים גם מם בכוחותיהם המעטים להביא תועלת בבנין הקבוצה.

זה הוא המצב שלפי דעתי נוצר בחיי קבוצתנו ושרק בצעדים ענקיים קדימה ובכוחות מאוחדים צריכים להיטיב את המצב ולהביא את הקבוצה לידי מצב כזה שיהיה שוויון גמור בין החברים, השפעה הדדית ורצון להבין את השני.

מה שנוגע לדיפקטים במשק גופו הם אלו: כידוע, שעדיין כולנו כאחד אין אנו מנוסים בעבודה, ביחוד בתנאים שאנו נמצאים: בארץ חדשה, אקלים אחר, אופן עבוד האדמה אחר, ובסביבה חדשה לנו. אין תכנית מסוימת למפרע, העבודה ע"פ רוב נעשית באופן מקרי ופתאומי שאין הרבה זמן לחשוב על טיב ואופן העבודה שצריכים למלאותה. ע"פ רוב אין החברים יודעים למפרע איזה עבודה (?) ובאיזה חלקות אדמה בדיוק, באופן כללי ידוע למשל שגפנים נטע 300 דונם, פלחה 200 ד' וכך הלאה, אבל לדעת בדיוק אפוא ינטעו או ישתלו דבר זה או אחר לא ידוע לרוב החברים. רוב החברים לא תפסו באופן כללי את עניני המשק. גם סידור העבודה כשלעצמו אינו עומד על הגובה הראוי. יש הרבה מקרים שהעבודה סובלת מאופן סידורה, לפעמים מביא גם לבטלת זמן, שזה מביא ליחס מיואש לעבודה.

האסיפה הכללית שהיא צריכה להיות אצלנו המוסד הכי יקר לנו, שהיא נותנת לנו פתרון לכל שאלות חיינו בקבוצה, הן בעבודה היום יומית ובמהלך חיינו באופן כללי, אין אותו היחס הראוי אליה מצד החברים. האסיפה הכללית נהפכת למשא כבד על שכמם של החברים ומשתדלים לפרקו. יש הרבה פעמים שעושים אנו לפעמים צעדים שמתנגדים לרוח חיינו, יש שמתחבטים בשאלות קטנטנות ערך ודנים אותה מהצד הפרינציפאלי (?) מתרומם רעש וסערה ולבסוף באים ומהפכים את הקערה על פיה ועומדים על הצד המסחרי שבדבר, באה החלטה והכל בא על מקומו. כבר בא הזמן שלא נרמה את עצמנו, נגיד לנו את האמת, או שאנחנו משתדלים לחיות ע"פ החלטותינו, זאת אומרת איך שהדרך שאנו הולכים להגשמת

רעיוננו מרשה לנו. או שאנו אומרים שאנו כמו יתר "בשר ודם" הולכים ונסחפים בזרם החיים ואין אנו עומדים נגדו.
הרבה אנו מתחבטים בשאלה "עבודה עצמית", אנו אומרים שהשאיפה שלנו היא: שכל העבודות שאנו צריכים לעשות במובן עבודות חקלאיות והעבודות הצריכות למלאות את צרכינו מחוץ עבודת האדמה נעשות על ידנו. אבל מכיוון שאנו מוצא שאיפה זו קשה להגשמה בחיים מפני סיבות אלו: (א) אם נרצה ללמוד את כל העבודות ולמלאותן בכוחות עצמנו, המשק שלנו יבנה לא במשך אותו הזמן הקצוב לפי דעתנו ולפי דעת מומחים, ולהגדיל את הזמן אין לנו רשות, זה לא תלוי מרצוננו הטוב.
(ב) יצטרך להגדיל את מספר החברים בקבוצה, שהמשק לא יוכל לפרנס את סכום האנשים. אני בא לידי (בא) הגדרה כזו: שאנו בתור חקלאים ממלאים את כל העבודות הנוגעות לחקלאות בכוחות עצמנו, ויתר העבודות כגון:

SH1

עמוד 54

בנין בתים וכך הלאה, אנו מוסרים למומחים שיעבדו בעזרת חברינו עד כמה שזה לא יפריע וישפיע לרעה על עבודתנו החקלאית.

השעונוג שצריכים אנו לדגול בו עכשיו הוא לפי דעתי: "התקשרות למקום עבודתנו". דעתי היא לו היינו קיבוץ אנשים שעומד כולו ברשות עצמו, כלומר לולא היינו תלויים מעמנו, מההסתדרות הציונית ולולא עבדנו על אדמת קרן הקיימת, והיינו קבוץ אנשים סתם ההולך ליצר חברה חדשה, לא הייתי שם לב ביחוד לחלופי הכוחות האישיים, לחליפת מקום המושב מפני שהעיקר היא המטרה ואין אנו עומדים בפני שום דבר מלבד למלאות את מטרותנו. אבל מצב הקבוץ שלנו נושא אופי אחר לגמרי, אנו תלויים גם מהעם כולו, מההסתדרות הציונית וגם עובדים אנו על אדמת קרן הקיימת, שאדמה זו היא קניין כל העם. ולכן צריכים אנו לסדר את חיינו כך, שכל השינויים הבאים ושיבואו בקבוצתנו צריכים לעבור מבלי להשפיע על אלה הדברים שציינתי. מטרותנו היא ליצר משק שהוא לא יסבול משום חליפות ושינויים הבאים לרגלי התפתחות רעיונית וחליפות בשאיפות. צריכים להשתדל שהחברים יתעניינו ויתעמקו יותר ברעיון יצירת משק. רצוי שכל חבר יתפוס את כל עניני המשק ושיהיה לו מושג בכל ענפי המשק. אבל מכיון שזה דבר קשה להגשים במשק במסגרת גדול כזה, מוצאים אנו שכל חבר יבחר לו איזה ענף שהוא, יתעניין בענף זה, ילמד אותו, יפתח אותו, ויעמידו על הגובה הראוי, ולבסוף כשהחברים יחלקו ביניהם עבודה זו, נבחרים ממנהלי כל ענף וענף אחד, ואלה יחד יוצרים את האורגן המניע את כל מכונת המשק והם באים בדיני חשבונות מפורטים ובתכניות למפרע לכל ענף וענף לפני האסיפה הכללית והיא מאשרת או דוחה אותם כרצונה וכהבנתה. אבל מכיוון שעדיין אין בינינו אותם החברים שנוכל למסור להם ענף זה או אחר על אחריותם הם, מוכרחים אנו להסכים לדעה שלעת עתה בוחרים אנו מבינינו את החברים המסוגלים פחות או יותר לתפוס ולהבין את עניני המשק והם יוצרים: "הנהלה" המנהלת את עניני המשק. ובאותו זמן צריכים אנו לאזור את כל הכוחות שכל אחד ואחד מאתנו יבחר לו ענף אחד במשק ושילמדהו. וכולם יהיו מוכנים לאותו יום שנוכל לגשת יחד כל אחד עם מפתח המקצוע בידו להניע את כל עניני המשק. אני בוחר את ענף הפלחה וירקות.

מצב הצעירה: כשאני ניגש לדון על דבר מצב הצעירה בקבוצתנו אני בא לידי מסקנות אלו:
הצעירה במשק שלנו תופסת מקום די חשוב ביחס למשקים אחרים בארץ. היא לא התצמצמה בחוג הצר, במטבח בכביסה וכן הלאה... אלא היא משתתפת בכל העבודות כמו הצעיר בלי שום הבדל. אין אנו רואים אצלנו שאיפה מצד הצעירים לדכא את הצעירות, להעמיד אותן במצב שימלאו את עבודתן באופן אובטומטי בפקודת מלמעלה, אלא רואים אנו להפך שלצעיר יש שאיפה שהצעירה תעמוד בגבה אחד אתו, משתדלים להרים את מצבה.

אבל עדיין הצעירה עוד לא התרוממה על הגבה הראוי שהיא תפוס מקום בהנהלת המשק, שהיא תשתדל לחזור לכל המוסדות הקיימים בקבוצה, שאפילו תתעניין במשק כמו שמתעניין הצעיר ושגיאה זו צריכות הן למלאות. צד אחד פסיכולוגי אנכי מוצא אצל הצעירות: אין עזרה והבנה הדדית בעבודה

מוצאים אנו קנאה אחת לשניה, רצון לדכא את רצון רעותה. אשתדל לבאר זאת. אם צעירה שלפי מצב גופה ובריאותה יכולה למלאות עבודה קשה, היא לא יכולה להבין לחברתה הפחות מפותחה במובן הפיזי ממנה ושאינה יכולה למלאות עבודה זו, ומזה בא שאין אחת עוזרת לשניה בעבודה, אין החזקה מבינה את החלשה, וזה מביא לידי התאמצות יתרה של החלשה. עוד תכונה אחת, אם אחת מתקדמת, קצת מתפתחת ורוצה ליצור, באה השניה ומדכאה אותה. רואה אנו כי עוד שהצעירה מתאמצת בכל כוחותיה להשתוות בעבודתה לעבודת הצעיר, כלומר שהיא מתאמצת להוציא אותו הסכום בעבודה ולעבוד דווקא בעבודות הקשות ביותר. הצעירה בשום אופן לא יכולה להסכים שיש במשק ענפים ועבודות המתאימות לה יותר בכל המובנים.

בכלל חושב אנו שמקום העבודה בדילב בשביל הצעירה קשה מאוד וביחוד באותן העבודות שממלאות אותן רק הצעירות בלי עזרת צעירים, למשל: מטבח, כביסה וכו'. העבודות הקשות האלה סוף כל סוף ישפיעו על בריאותן של הצעירה שלפי מבנה שלה הטבעי יותר חלשה, כדאי לשים לב לזה. צריכים אנו להשתדל בעת שהולכים לסדר איזה עבודה שהיא, למזג את הכוחות החלשים והחזקים במובן הפיזי.

בנוגע לשאלת החינוך אין אני יכול עדיין לתת תשובה ברורה, שאלה זו דורשת הרבה עיון, למוד וכך הלאה. ושאלה זו אנו מוסר לפתור למומחים, אבל רק דבר אחד אנו מוצא, צריכים אנו לחנך את ילדינו בסביבה עובדת, שמקטנותם הם יחדרו במושג זה של התפתחות הנפש והגוף בתור עובדי אדמה. בזמן האחרון צפה לפנינו שאלת הקרובים והמשפחות בכל היקפה. ראשית כל אני רוצה לציין עובדה ואחרי כן אעבור לתת פתרון לשאלה: כל אחד ואחד מאתנו בהחליטו לשרת בדרך שאנו הולכים בה עכשיו, התחיל לנהל מלחמה בתוך משפחתו, כמעט לכולם היתה אותה מלחמת ההורים והקרובים. היה גם הרבה קושי בדבר, אחדים העמידו את משפחתם במובן הכלכלי באופן קריטי עד מאד. בכל זאת אף אחד לא התחשב בכלום, קרע באופן אכזרי עם משפחתו, בא לארץ לסדר את חייו כרצונו כדי שיוכל למלא מטרותיו ושאיפותיו הוא בחיים. עכשיו אנו רואים להפך, כל אחד שב למשפחתו וזה מביא לפעמים הפסד לקבוצה באופן ישר. לזה כמובן יש סיבות שאי תלויות בנו, אבל צריכים אנו להשתדל לעבור בנקל על מכשולים אלה, משפחת כל חבר וחבר מכיון שכבר נמצאים בארץ חבר אחד או שנים מכל משפחה, זה מצד אחד ומצד שני המצב הנורא שבו נמצאים משפחותינו בגולה, זה הביא אותם לידי מחשבה באופן הכי מהר, ובעזרת חברים בארץ לעלות לארץ, ובמובן פונים לעזרה. כמובן אנו צריכים לבא לעזרה, והתנאי הראשון שהעזרה שנתן להם לא תשפיע בכלום על מהלך חייו בקבוצה, הן מצד החומרי ומצד המוסרי (לפי דעתנו). העזרה צריכה להיות מכוונה באופן כזה שבאים אנו במשא ומתן עם מוסדות צבוריים השונים בארץ, לסדר את משפחותינו באופן כזה שהסודור לא יהיה נגד מהלך רעיונו ורוחנו, ואז אנו שולחים מתוכנו אנשים הבקיאים ביותר לעזור לסודור תכנית העבודה והסידור.

תפקידנו בתור גוף צבורי הוא, אנחנו באים ביחסים עם כל צבור הפועלים בארץ ומוסדותיו, להתקרב יותר לציבור הפועלים, ללמוד את חייהם ולהבינם ויחד ליצור מעמד חזק של פועלים – מעמד של יוצרים בארץ. צריכים אנו להתעניין בכל השאלות הנוגעות לעמנו בארץ ובגולה.

ולבסוף על השאלה האחרונה, האביע את דעתי על כמה כל אחד מאתנו מתאים לחיים שלנו, את דעתי אינני מביע משתי סיבות: (א) עדיין אינני מכיר כל חבר וחבר בתכונותיו. (ב) אנו מוצא שבכדי להכיר אנשים, את האופי שלהם, אפשר רק אז בעת שבא איזה מומנט שיתן את היכולת להכירם, מומנט כזה קרוב לבוא ואז בטח אוכל לתת תשובה גם לשאלה זו.

י"ז חשוון תרפ"ב
יוסף צלניק